

Opgroeien

Hallepoortlaan 27
1060 BRUSSEL
T 02 533 12 11
info@opgroeien.be

ADVIES RAADGEVEND COMITÉ OPGROEIEN

adviesnummer: 2021/RC/18

Betreffende: De visie 'Meerouderschap als nieuw gemeenschappelijk kader'.

1. Adviesvraag

Op initiatief van de voorzitter en de leden van de kamer adoptie ter voorbereiding van de vraag tot advies aan het Raadgevend comité Opgroeien regie dd. 24 juni 2021.

2. Gronden voor het advies

Het advies heeft betrekking op de visie vanuit Agentschap Opgroeien over meerouderschap en de implicatie, in eerste instantie, op (interlandelijke) adoptie en pleegzorg. De kamer adoptie bij het Raadgevend comité Opgroeien regie heeft de taak om adviezen te verlenen, zoals vermeld in artikel 20, §8 van het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen.

3. Behandeling

- De kamer adoptie formuleerde een advies tijdens de zitting van 22 juni 2021.
- Het stuk dat daarbij in bespreking werd genomen is: de presentatie over de visie omtrent meerouderschap als nieuw gemeenschappelijk kader, door Ariane Van Den Berghe.
- Het advies werd besproken op de vergadering van het Raadgevend Comité van 25 november 2021.
- De documenten die daarbij in bespreking werden genomen waren 20211125_5a en 5b.
- De leden konden tot 9 december 2021 opmerkingen formuleren. Het advies werd nadien bekrachtigd via een schriftelijke procedure.

4. Advies

De leden van de kamer adoptie bij het Raadgevend comité Opgroeien en anderzijds de leden van het Raadgevend comité zelf formuleerden de volgende opmerkingen:

- 1. Krachten
 - mooi idee, een goed uitgangspunt waarbij het kind centraal staat
 - positief dat we nadenken vanuit een breed perspectief. het model meerouderschap biedt een antwoord op heel wat maatschappelijke uitdagingen, waaronder de steeds grotere diversiteit aan gezinsvormen (donorconceptie, nieuw samengestelde gezinnen, draagmoederschap), maar ook binnen de jeugdhulp, i.e. vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid, samen zorg dragen voor een kind
 - doel is om op zoek te gaan naar gezinnen voor kinderen
 - 'een plek' te bieden voor kinderen in gevaar en/of in nood voor een gezin, los van wat het uiteindelijk wordt (pleegzorg, adoptie, ...)
 - dergelijke benadering biedt niet alleen kansen voor kinderen, bedoeling is ook om vanuit visie van meerouderschap een open gesprek aan te gaan met kandidaatadoptanten. In de hoop om beweging te brengen in het spanningsveld tussen het aantal kandidaten en het aantal kinderen, hen aan te spreken op hun bereidheid om een kind van iemand anders een plek te geven in hun gezin (los van het statuut)...
 - de samenwerking tussen pleegzorg en adoptie biedt heel wat voordelen, op verschillende vlakken
 - het samenbrengen van expertise, niet alleen rond voorbereiding en screening, maar vb. ook om nazorg op een meer inherente manier te kunnen aanbieden aan adoptieouders en geadopteerden (zoals het bij per definitie deel uitmaakt van pleegzorg).
 - 'hokjesdenken' tegengaan, te evolueren naar een echt geïntegreerd verhaal
 - sensibiliseren dat adoptie een jeugdbeschermingsmaatregel is. de zoektocht naar ouders voor een kind in nood en niet de zoektocht naar een kind voor een ouder
 - het concept van meerouderschap biedt heel wat handvatten om binnen pleegzorg en adoptie, de eerste ouders en context uitdrukkelijk een plek te geven, en meer of blijvend te betrekken in het opgroeien van kinderen.
 - Er is algemene bereidheid van de leden van de kamer om constructief mee te werken aan deze uitdaging. Bij de uitwerking dient er voldoende inspraak en betrokkenheid te zijn vanuit alle betrokkenen: geadopteerden, donoren, pleegkinderen,
- 2. Bezorgdheden/valkuilen/risico's
 - Een meer geïntegreerd traject voor pleegzorg en adoptie, vanuit het perspectief van meerouderschap is niet noodzakelijk dé oplossing voor het tekort aan pleegouders, en het grote aantal kandidaatadoptanten voor binnenlandse adoptie. Het is een mooi ideaalbeeld (theoretisch, optimistisch, altruïstisch) dat niet noodzakelijk overeenstemt met de realiteit en met de wijze waarop mensen functioneren
 - een aantal kandidaten maakt heel bewust de keuze voor adoptie, vanuit een sterk verlangen om zelf (juridisch) ouder te worden. Die keuze is legitiem en moet nog steeds een plaats kunnen krijgen – vanuit het concept van meerouderschap.
 - kandidaten met een sterke kinderwens, zullen andere pistes onderzoeken, zoals bijvoorbeeld draagmoederschap. Het flankerend beleid, specifiek rond draagmoederschap, moet uitgewerkt worden.

- ook eerste ouders of afstandsouders zijn niet noodzakelijk bereid om in een model van meervoudig ouderschap te stappen:
 - een deel van de pleegplaatsingen in Vlaanderen betreft gerechtelijke plaatsingen, waar er bij de start vaak weinig gedragenheid is voor het gedeeld uitoefenen van het ouderlijk gezag
 - een belangrijke reden voor breakdowns in pleegzorg zijn conflicten met de eerste ouders
 - slechts een beperkt aantal ouders die (in Vlaanderen) afstand doen voor adoptie, wil opnieuw contact nemen met het geadopteerde kind. Eén reden daarvoor is dat zij op een gegeven moment beslissen dat ze geen ouder willen zijn.
 - Voor interlandelijke adoptie hebben we daarover geen accurate gegevens vanuit directe bevestigingen/ respons van eerste ouders Er kunnen meerdere redenen zijn waarom eerste ouders niet actief contact nemen of zoeken: bijvoorbeeld door het taboe en het stigma rond het afstaan van een kind of doordat ze niet weten bij wie ze hiervoor terecht kunnen.
 - de vraag moet gesteld worden of (pleeg/adoptie)kinderen in een dergelijk model van meervoudig ouderschap willen stappen: er zijn pleegkinderen die zelf kiezen om geen contact meer te hebben met hun biologische ouders. Ze willen niet te veel meer verwachten van de personen die bijvoorbeeld onbetrouwbaar bleken of onvoldoende voor hen gezorgd hebben. Niet alle adoptiekinderen willen contact met hun biologische ouders.
 - belangrijk dat het kind vanaf een bepaalde leeftijd ook gehoord kan worden in het proces!
- Er is vandaag een duidelijk verschil tussen pleegzorg en adoptie, toch in juridisch kader. De finaliteit van beide jeugdbeschermingsmaatregelen is verschillend. pleegzorg is per definitie tijdelijk, adoptie niet. Het perspectief van meerouderschap laat toe het juridische verschil te overstijgen: in beide gevallen gaat het er om dat je zorgt voor het kind van iemand anders.
Er is dan ook nood aan een maatschappelijke omslag, en daaraan gekoppeld een ruime sensibilisering ten aanzien van kandidaat-ouders over hun percepties en verwachtingen, als het gaat om het zorgen voor een kind van iemand anders.
- Bij de uitwerking van meerouderschap moet er voldoende aandacht gaan naar het perspectief van de biologische ouders. Pleegouderschap heeft voor biologische ouders een perspectief van vraag naar ondersteuning, hulp die minder expliciet aanwezig is bij adoptie.
- Er wordt uitgegaan van een zekere openheid, een breed perspectief op ouderschap bij de kandidaten. In het belang van het kind, moet er wel steeds zorgvuldig gekeken worden naar de verwachtingen en draagkracht van het ontvangende gezin.
- In een dergelijk concept is het maken van 'juiste' beslissingen en/of de inschatting van de noden en behoeften in elke situatie, cruciaal. Op welke manier zullen de noden van de kinderen en kandidaat-ouders worden ingeschat? Er dient binnen dit kader voldoende oog te zijn voor een zo volledig mogelijk dossier over elk kind, een goede begeleiding van de eerste ouders, een goede specifieke voorbereiding voor de kandidaten op de komst van een kind,...
- Er wordt aandacht gevraagd voor de term 'eerste ouder'. Dit kan verkeerdelijk een rangorde oproepen en tot misverstanden leiden inzake meer of minder belangrijk.

- De vrees bestaat dat de vrijwilligheid van pleegzorg vanuit het perspectief van de eerste ouder in het gedrang komt. Nu al is dit een heikel punt (cfr. gerechtelijke plaatsingen). Als er een gemeenschappelijk traject komt voor kandidaat-adoptanten en pleegzorg, zal dit mogelijk nog meer zo zijn. Het is belangrijk om daarover goed te communiceren naar alle betrokkenen
- Op dit moment is het nog onduidelijk hoe de concrete uitbouw van de screening, voorbereiding en nazorg (geïntegreerde traject voor pleegzorg en adoptie) er uit zal zien. Het is goed om te kijken welke goede praktijken er al bestaan, ook in het buitenland.
- Interlandelijke adoptie kan tegemoet komen aan de nood/behoefte die kinderen over de hele wereld ervaren om op te groeien in een gezin. De operationalisering van concept jeugdbeschermingsmaatregel bij interlandelijke adoptie, o.a. rond de financiële aspecten van adoptie, de taak van de overheid,... is een belangrijke uitdaging, waarin de overheden van zowel het ontvangende land als de herkomstlanden een belangrijke verantwoordelijkheid hebben.
- Ook wat betreft meerouderschap, ligt er nog een belangrijke uitdaging: waar men bij de binnenlandse adopties in Vlaanderen openheid nastreeft (weliswaar met respect voor alle partijen), heeft interlandelijke adoptie in een aantal herkomstlanden tot op heden een meer gesloten karakter.
Er wordt aandacht gevraagd bij de uitwerking van meerouderschap ikv samenwerking met adoptiediensten wat betreft de visie open, gewone en volle adoptie. Open adoptie een houding is die nagestreefd wordt bij alle betrokkenen binnen een adoptie. Het is een concept dat de twee juridische vormen 'gewone' en 'volle' adoptie overstijgt.
- Een doorgedreven (juridische) implementatie van het concept meerouderschap, is niet wenselijk zonder een aantal flankerende maatregelen (o.a. beleid rond draagmoederschap). De raakvlakken met de federale materie moeten dan ook meegenomen worden in het grotere traject. Op welke manier dit kan gebeuren is voorlopig nog onduidelijk. Voor adoptie bestaat er vb. de Commissie van Opvolging en Overleg (tussen de Federale Overheid en Gemeenschappen) waar beleidsmatige vragen rond adoptie kunnen besproken worden.
- De term meerouderschap brengt verwarring. Het is een probleem dat adoptie en pleegzorg in één gemeenschappelijkheid gezien wordt binnen het denken over meerouderschap. Dat is te begrijpen vanuit het perspectief van het aanbod: de samenwerking tussen sectoren, de erkenning van pleegouders en adoptie ouders Maar dat is vanuit ouders zelf een gegeven dat niet gewenst is.

Graag ook in visietekst rond meerouderschap vermelden dat dit enkel ifv samenwerking op niveau van het Agentschap is, en geen repercussies zal hebben op het pakket maatregelen dat binnen jeugdhulp of jeugddelinquent recht bestaat En dat dit ook geen versoepeling zal inhouden in een overgang tussen pleegzorg en adoptie met betrekking tot de jongere/zijn gezin.

- Tenslotte dat wat een argument is voor een betere werking naar pleeg- en adoptieouders toe, kan ook ingezet worden naar de biologische ouders, nl. het ondersteunende aanbod over hechting en opvoeding.

De voorzitter van het Raadgevend Comité Opgroeien,

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'E' followed by a large 'D' and a checkmark-like flourish.

Erwin Devriendt